

DE OMGEVINGSJURIST

MAAKT UW BESTEMMINGSPLAN MILIEU-PROOF

**Onderbouwing spuitzone bouwplan
Huis te Vliet in Lopikerkapel**

De Omgevingsjurist

Flight Forum 40 (Ground Floor)
5657 DB Eindhoven

T: 040 – 288 7775

www.omgevingsjurist.nl
info@omgevingsjurist.nl

DE OMGEVINGSJURIST

MAAKT UW BESTEMMINGSPLAN MILIEU-PROOF

Wie is mr. Marian Harberink?

mr. Marian Harberink is gespecialiseerd in de juridische doorwerking van milieu in het bestemmingsplan. Eén van haar specialisaties is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op open teelten en de hierbij behorende zonering (spuitzones) en afstanden tot woningen. Ze adviseert met name gemeenten, adviesbureaus, projectontwikkelaars en boomkwekers over dit onderwerp.

Naast veel praktijkervaring heeft ze hierover gepubliceerd in de juridische vakbladen Milieu & Recht (*'Intensief gewasbeschermingsmiddelengebruik bij open teelten'*, M en R 2011/38) en Bulletin RO totaal (*'Spuitzones van boomgaarden en een goede ruimtelijke ordening'* BROU 2010, nr. 6) en het vaktijdschrift De Boomkwekerij (*'Let op de spuitzone rond boomkwekerijpercelen'*, 27 mei 2011).

Ze heeft onder meer onderbouwingen gemaakt voor de gemeenten Overbetuwe, Houten, Utrecht, Veldhoven, Wijk bij Duurstede, Tilburg, Rheden, Beuningen, Uden en voor makelaars, projectontwikkelaars, kwekerijen, adviesbureaus en particulieren.

© 2015 De Omgevingsjurist®

Let op! Plagiaat is niet toegestaan. Aanhalen van tekst met een verwijzing naar de bron is wel geoorloofd.

Op dit advies berusten auteursrechten. De tekst van dit advies mag uitsluitend gebruikt worden ten behoeve van deze opdracht. Niets uit dit advies mag worden gekopieerd of worden gewijzigd, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch hetzij mechanisch zonder voorafgaande toestemming van De Omgevingsjurist®.

Gemeente Lopik
College van B&W
Raadhuisplein 1
3411 CH LOPIK

ONDERBOUWING SPUITZONE BOUWPLAN HUIS TE VLIET

24 maart 2015

Geacht College,

1. Aanleiding

Op basis van de gegevens die ik heb ontvangen van Aannemingsbedrijf C.C. van Rhenen B.V., gevestigd aan de Lopikerweg Oost 174 in Lopikerkapel, bent u voornemens medewerking te verlenen aan de renovatie en beoogde appartementen in Huis te Vliet en nabij te bouwen woningen op de locatie Huis te Vliet in Lopikerkapel. Voor het beoogde bouwplan wordt thans een bestemmingsplan voorbereid.

Met het ruimtelijke besluit – het besluit tot vaststelling van het bestemmingsplan – moet worden aangetoond dat er sprake is van een goede ruimtelijke ordening in de zin van de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Ten noorden van de bouwlocatie ligt een agrarisch perceel met fruitbomen. Ingevolge de geldende agrarische bestemming is fruit- en bomenteel toegestaan. Vanwege deze mogelijkheid in het geldende bestemmingsplan kunnen spuitzones van fruit- en bomenteel in juridische zin een rol spelen.

2.1 Spuitzones en gevoelige functies

Er gelden in Nederland geen wettelijke bepalingen over minimaal aan te houden afstanden tussen gronden waarop gewassen in de open lucht worden geteeld en nabij gelegen, voor gewasbeschermingsmiddelen gevoelige objecten, zoals woningen¹. Vanwege mogelijk vrijkomende drift (verwaaiing van spuitvloeistof) bij het bespuiten van fruitbomen wordt in de bestemmingsplanpraktijk een vuistregel gehanteerd om een afstand van 50 meter aan te houden tussen een fruitboomgaard en een gevoelige bestemming. Dit is een in de praktijk gegroeide vuistregel.

Gevoelige functies zijn plaatsen waar regelmatig en voor een groot gedeelte van de dag, mensen verblijven of samenkomen. Een woning met tuin of appartementen worden als zodanig aangemerkt. Bij de afstand van 50 meter wordt ervan uitgegaan dat enerzijds de bedrijfsvoering van de teler niet wordt belemmerd en anderzijds dat er geen nadelige effecten optreden voor de gezondheid van de bewoners van de woningen. De 50 meter afstand is echter een indicatieve afstand en hangt onder meer af van het soort teelt ter

¹ ABRS 22 juli 2009, nr. 200806481/1/R2.

plaatse en de plaatselijke omstandigheden. Drift in bijvoorbeeld de fruitteelt is door de aard van de bespuiting, met name op- en zijwaarts gericht spuiten, hoger en intensiever dan bij bespuitingen in de lage bometeelt. Voor het betrokken bestuursorgaan bestaat zowel bij toepassing als afwijking van deze afstand een onderzoeksplicht². Een kortere afstand is mogelijk, mits voorzien van een deugdelijke motivering³.

2.2 Beschrijving omgeving

Het beoogde bouwplan van Huis te Vliet met bijbehorende grond ligt aan de Lopikerweg Oost 166-167 in Lopikerkapel. Ten noorden van de planlocatie ligt een agrarisch perceel waar fruit- en bometeelt in planologisch opzicht zijn toegestaan. De omgeving van het plangebied kan in hoofdzaak gekenmerkt worden als dorpse lintbebouwing langs de Enge IJssel in een agrarisch achterland. De Lopikerweg Oost is een lange en smalle verbindingsweg met voornamelijk burgerwoningen en kleine bedrijven.

Afbeelding 1: luchtfoto omgeving van bouwlocatie Huis te Vliet (nabij blauwe pijl)

De planlocatie staat kadastraal bekend als: gemeente Lopik, sectie F, no. 1210 en no. 154. Verder beslaat het plangebied een gedeelte van het perceel met no. 167. Het noordelijk gelegen agrarische perceel met de fruitbomen staat kadastraal bekend als: gemeente Lopik, sectie F, no. 138 (eigenaren: dhr. H. Rietveld en mw. M.A.H. Rietveld-van den Ham).

² Artikel 3:2 juncto artikel 3:4 Awb en artikel 3.1.6 Bro en ABRS 31 augustus 2011, no. 200909137/1/R3, ABRS 18 mei 2011, no. 201001510/1/R1.

³ ABRS 25 april 2012, no. 201108990/1/R3, r.o.2.7.1

afbeelding 2: foto van Huis te Vliet vanaf toegangsweg

afbeelding 3: foto vanaf achterzijde bouwperceel met uitzicht op perceel met fruitbomen (perceel no. 138)

afbeelding 4: foto met uitzicht op agrarisch perceel met fruitbomen vanaf grens bouwperceel (no. 154)

3.1 Onderzoek omvang spuitzone

Zoals hiervoor staat aangegeven is de in de praktijk gegroeide vuistregel van 50 meter indicatief. Dat betekent dat er onder omstandigheden gemotiveerd van kan worden afgeweken. Omdat elk geval anders is, dient dit per dossier te worden onderzocht en afgewogen. Dat is maatwerk. Uit jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en onderzoek komen de volgende aandachtspunten naar voren:

1. wat wordt planologisch mogelijk gemaakt en geldende bestemming(en);
2. welke gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt;
3. wat zijn de effecten van de gewasbeschermingsmiddelen voor de mens bij blootstelling en het gebruik van driftreducerende middelen;
4. overheersende windrichting.

Aan de hand van bovengenoemde stappen wordt onderbouwd waarom in dit dossier een kleinere spuitzone kan worden aangehouden dan 50 meter.

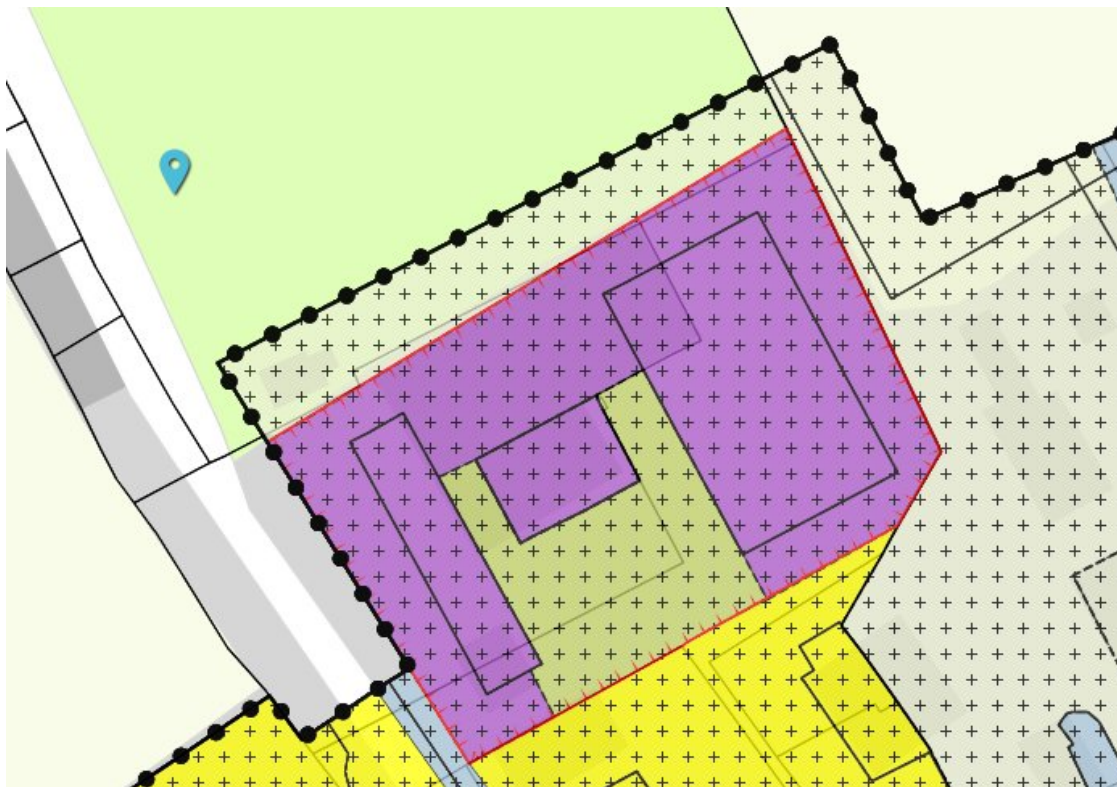
Stap 1 Wat wordt planologisch mogelijk gemaakt en geldende bestemming(en)

Geldende bestemmingen woonlocatie en agrarisch perceel

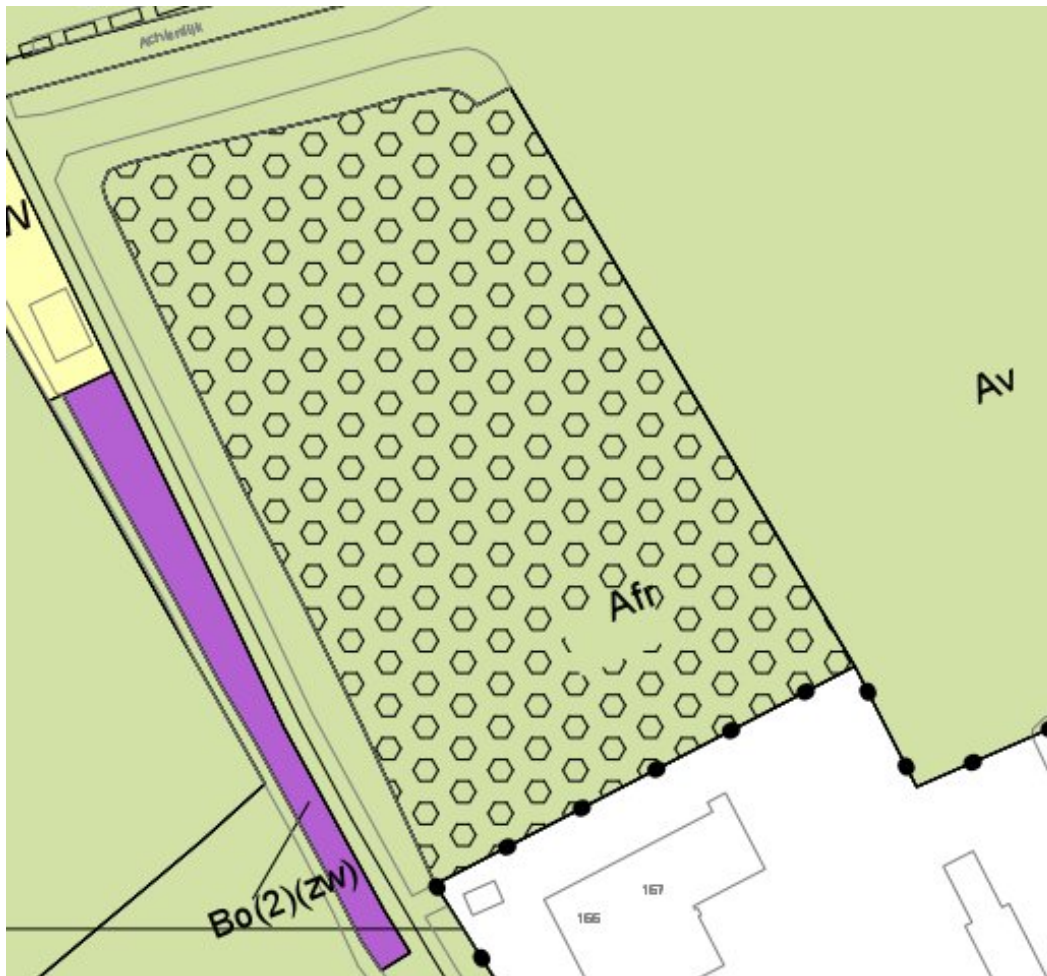
Voor het overgrote gedeelte van de gronden van de beoogde woonlocatie (perceel no. 154, no. 1210 en gedeelte no. 167) geldt het bestemmingsplan "Lopikerkapel". Het perceel dat grenst aan het agrarische perceel met de fruitbomen (locatie Huis te Vliet) heeft hierin de bestemming 'Bedrijf' (aanduiding: 'Cultuur- en civieltechnisch') en 'Tuin'. Op grond hiervan is een cultuur- en civieltechnisch bedrijf toegestaan met maximaal milieucategorie 3.1. Verder is de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 2' van toepassing. Voor de locatie is tevens de gebiedsaanduiding 'wijzigingsgebied' opgenomen. Voor het pand gelden voorts de specifieke bouwaanduiding 'Monument' en de aanduiding 'bedrijfswoning'. Voor het gedeelte van de bouwlocatie dat thans nog in gebruik is als agrarische perceel (perceel no. 167) geldt voor het gedeelte dat grenst aan de percelen van Huis te Vliet de bestemming 'Agrarisch' (bestemmingsplan "Lopikerkapel"). Voor het meer noordelijk gelegen gedeelte is het bestemmingsplan "Landelijk gebied" van toepassing met de bestemming 'Agrarische doeleinden'.

Het agrarische perceel ten noorden van de beoogde woonlocatie wordt gebruikt ten behoeve van fruitteelt. Op dit perceel is voor een klein gedeelte (zuidelijke gedeelte) eveneens het bestemmingsplan "Lopikerkapel" van toepassing en het heeft hierin de bestemming 'Agrarisch' ex artikel 3 van de planregels en de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 2'. Deze gronden zijn onder meer bestemd voor de uitoefening van een agrarisch bedrijf. Op grond van deze bestemming is fruitteelt alleen toegestaan bij de gronden die als zodanig zijn aangeduid ('fruitteelt') (artikel 3.1). Dit zuidelijke gedeelte (zone) is ongeveer 10 meter breed. In deze zone is geen fruitteelt toegestaan. Er staan ook geen fruitbomen.

Het overige gedeelte van het agrarische perceel met fruitteelt is opgenomen in het bestemmingsplan "Landelijk gebied" en heeft hierin de bestemming 'Agrarische doeleinden' met de aanduiding 'fruitteelt'. Op dat gedeelte is wel fruitteelt toegestaan.

Abbeelding 5: uitsnede verbeelding geldend bestemmingsplan "Lopikerkapel" van bouwlocatie

Afbeelding 6: uitsnede plankaart geldend bestemmingsplan "Landelijk gebied" perceel met fruitbomen)

Bij het bepalen van een verantwoorde afstand tussen een woonperceel en agrarische percelen waarop fruitteelt is toegestaan, dient te worden gekeken naar wat het bestemmingsplan in juridische zin toelaat. Indien het bestemmingsvlak bomen tot aan de perceelsgrens toelaat, dan dient te worden gemeten vanaf de perceelsgrens (is meestal ook de rand van het bestemmingsvlak)⁴.

Beoogde bestemming woonlocatie

De toekomstige woonlocatie is thans bestemd als 'Bedrijf' en 'Tuin'. Ook is een bedrijfswoning toegestaan. Op grond van deze bestemmingen zijn op deze gronden dus al rechtstreeks voor gewasbeschermingsmiddelen gevoelige functies, zoals bedrijven, bijbehorende kantoren, tuinen, erven en groenvoorzieningen mogelijk. Gevoelige functies inzake gewasbeschermingsmiddelen zijn plaatsen en gebouwen waar voor een groot gedeelte van de dag mensen (kunnen) verblijven. Bedrijf- en tuinbestemmingen kunnen als zodanig worden aangemerkt.

Om de woningen te kunnen bouwen is een wijziging van de thans geldende bestemmingen nodig naar 'Wonen'. Qua gebruiksfunctie, in relatie tot voor gewasbeschermingsmiddelen gevoelige functies, is de afwijking van het geldende bestemmingsplan derhalve beperkt. In juridische zin hoeft voor dit gedeelte dan ook geen rekening te worden gehouden met het op basis van het bestemmingsplan toegestane gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op de fruitbomen.

⁴ ABRS 24 juli 2002, no. 200103400/1.

Het gedeelte van de beoogde woonlocatie waar thans nog geen voor gewasbeschermingsmiddelen gevoelige functies, zoals wonen of bedrijfsactiviteiten zijn toegestaan, is het gedeelte van het perceel dat kadastraal is aangeduid als no. 167 (sectie F). Op het grootste gedeelte van dit gedeelte van het bouwplan is het bestemmingsplan "Lopikerkapel" van toepassing met de bestemming 'Agrarisch'. Op grond hiervan is geen fruitteelt toegestaan, omdat er geen zodanige aanduiding is opgenomen. Voor het andere gedeelte is het bestemmingsplan "Landelijk gebied" van toepassing en geldt de bestemming 'Agrarische doeleinden'. Er is geen aanduiding voor fruitteelt opgenomen. Aanvullend wordt nog opgemerkt dat de eigenaar van dit perceel ook deelneemt aan het bouwplan.

Afbeelding 7: foto van rechterzijde perceel met fruitbomen (no. 138) en rechts daarvan perceel no. 167 (zonder fruit- en/of bomenteelt).

Bij de wijziging van de agrarische bestemming naar 'Wonen' moet in het kader van een goede ruimtelijke ordening op grond van het bovengenoemde wel rekening worden gehouden met het op grond van het bestemmingsplan toegestane gebruik voor fruit- en bomenteelt en het bijbehorende gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op de fruitbomen, omdat er voorheen geen gevoelige functies waren toegestaan.

Stap 2 Welke gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt en wanneer

Voor het gedeelte van het agrarische perceel met fruitbomen waarop het bestemmingsplan "Landelijk Gebied" van toepassing is, is in planologisch-juridische zin ook fruitteelt toegestaan. Voor deze percelen is bij het onderzoek uitgegaan van gewasbeschermingsmiddelen die in de fruit- en bomenteelt het meest worden gebruikt. Dat is namelijk de meest representatieve situatie. In de fruit- en bomenteelt worden voornamelijk schimmelbestrijdingsmiddelen (fungiciden) en insectenbestrijdingsmiddelen (insecticiden) gebruikt. De meest gebruikte middelen zijn Captan 80WG/Malvin WG, Insegar, Teppeki, Runner en Pirimor.

Van belang is onder meer wanneer deze middelen gebruikt mogen worden: gedurende het hele jaar of gedurende een seizoen, dus zowel op volblad als op kale bomen. Het middel Captan mag gedurende het gehele jaar worden gebruikt, dus zowel op kale bomen als bomen met blad. Captan is van bovengenoemde gewasbeschermingsmiddelen het meest toxisch. Om die reden wordt in dit advies uitgegaan van het middel Captan (worst case scenario).

De initiatiefnemer van het bouwplan, de heer C.C. van Rhenen, heeft aanvullend hierop contact opgenomen met de fruitteler (de heer Hoogendoorn). De fruitteler heeft aangegeven geen bezwaren te hebben tegen het voorgenomen bouwplan. Hij heeft verder aangegeven dat er in principe niet meer wordt gespoten met gif. Hoogstens af en toe tegen vlooiën. Dan wordt echter een bijtend middel gebruikt, maar volgens hem is dat niet toxisch. Soms tegen de schimmels maar ook met een middel dat geen gif bevat.

Stap 3 Wat zijn de effecten van de gewasbeschermingsmiddelen voor de mens bij blootstelling en het gebruik van driftreducerende middelen

Uit onderzoek van de Wageningen Universiteit⁵ (hierna: WUR) blijkt dat de gezondheidsrisico's van gewasbeschermingsmiddelen voor omwonenden met name liggen bij opname van stoffen door de huid (dermaal risico). In het onderzoek is het maximaal dermale blootstellingseindpunt vastgesteld op 100%. Overschrijding van dit eindpunt betekent dat de huidblootstelling van mensen aan bepaalde gewasbeschermingsmiddelen tot schadelijke effecten kan leiden voor de gezondheid. Uit het onderzoek blijkt tevens dat voor het middel Captan het dermale blootstellingseindpunt wordt overschreden bij bespuiting op bomen zonder blad en zonder driftreducerende spuitmethoden, zoals een windhaag, (worstcase scenario) op een afstand van 40 m tot de laatste bomenrij. Hierbij is uitgegaan van bespuiting met een standaard dwarsstroomspuit – dit is geen driftbeperkende spuitdop – op een perceel zonder windhaag op een boomhoogte van 0-3 m respectievelijk 3-6 m.

Bij het gebruik van een driftreducerende spuitmethode (dwarsstroomspuit met driftbeperkende venturi spleetdoppen) op kale bomen – zonder windhaag - is het dermale blootstellingseindpunt bij een afstand van 30 meter tot aan de laatste bomenrij, 86% en wordt het dermale blootstellingspunt (van 100%) derhalve niet overschreden.

Driftreducerende spuitmethoden zijn verplicht voor fruitteler

Aan de west- en oostkant van het perceel met fruitbomen liggen watertoevoerende sloten. Om die reden is de fruitteler op grond van het Activiteitenbesluit milieubeheer verplicht driftbeperkende spuitmethoden toe te passen en teeltvrije zones te hanteren. Op de foto bij afbeelding 7 is tevens te zien dat de fruitteler teeltvrije zones hanteert ten opzichte van de sloot.

De bepalingen met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de open lucht staan opgenomen in artikel 3.79 e.v. van het Activiteitenbesluit milieubeheer en zijn bedoeld om de reductie van gewasbeschermingsmiddelen in het water verder te stimuleren. Het waterschap is hierbij het bevoegde gezag. Het gebruik van driftbeperkende spuitdoppen is bij een watertoevoerende sloot om of naastgelegen aan het perceel verplicht. Daar is in dit geval sprake van. In beginsel volstaat conform het onderzoek dan ook een afstand van 30 meter vanaf de laatste bomenrij tot aan een gevoelige functie.

⁵ J.C. van de Zande e.a. , 'Onderzoek naar driftblootstelling van recreatieterrein Rutjesland door boomgaard bespuitingen.'

Windhaag op grens perceel met fruitbomen

Om het blootstellingsrisico bij het bespuiten van kale fruitbomen (worst case scenario) verder te beperken is volgens het onderzoek een in de winter bladhoudende vegetatie of een constructie met een vergelijkbare filterende werking een optie. Het dient dan om een haag te gaan met een in de winter bladhoudende vegetatie op de rand van het perceel van de bomen met een hoogte van tenminste 3 m. In dat geval vindt volgens het onderzoek vanaf 10 meter vanaf de laatste bomenrij geen overschrijding plaats van het dermale blootstellingseindpunt, zowel zonder het gebruik van driftbeperkende spuitdoppen als met het gebruik van driftbeperkende spuitdoppen. Op de gronden van de fruitteler staat geen windhaag.

Stap 4 Overheersende windrichting

In verband met mogelijke verwaaiing van spuitvloeistof is tevens de overheersende windrichting van belang. De meest voorkomende windrichting in Nederland is de zuidwestelijke richting. Gezien de noordelijke ligging van het perceel met fruitbomen (no. 167) ten opzicht van het bouwplan is de kans op verwaaiing van drift richting de woningen klein.

4. Een goede ruimtelijke ordening

Zoals eerder is vermeld dient bij de vaststelling van het bestemmingsplan te worden aangetoond dat er sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Dit houdt in dat de bedrijfsvoering van de fruitteler niet mag worden belemmerd door het beoogde bouwplan voor de woningen en dat ter plaatse van de woonpercelen een aanvaardbaar woon- en leefklimaat aanwezig dient te zijn.

Zoals beschreven onder stap 3 blijkt dat bij een afstand van 30 meter vanaf het bestemmingsvlak 'Wonen' tot aan het agrarische bestemmingsvlak, bij de toepassing van het meest toxische middel en met toepassing van de driftreducerende spuitmethoden sprake is van een goede ruimtelijke ordening in de zin van de Wro. Bij voornoemde afstand is er sprake van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat voor de bewoners.

Op basis van de geldende bestemmingen van de locatie van Huis te Vliet ('Bedrijf' en 'Tuin') zijn reeds van voor gewasbeschermingsmiddelen gevoelige functies toegelaten. De wijziging naar de bestemming 'Wonen' brengt hier geen verandering in voor de fruitteler. Op grond van hiervan wordt de fruitteler dan ook niet in zijn bedrijfsvoering beperkt. Voor het gedeelte van het bouwplan waar thans nog een agrarische bestemming voor geldt (perceel no. 167) is er in planologisch opzicht wel sprake van een nieuwe situatie met een gevoelige bestemming.

Ten aanzien van het onderdeel een 'aanvaardbaar woon- en leefklimaat' blijkt dat in een situatie met gebruik van driftreducerende spuitmethoden op kale bomen (worst case scenario) een afstand van 30 meter volstaat. Vertaald naar het bestemmingsplan betekent dit dat gemeten moet worden vanaf de grens van de bestemmingsvlakken 'Landelijk gebied' en de toekomstige bestemming 'Wonen'. De afstand tussen het agrarische perceel met fruitbomen waar in planologisch opzicht fruitteelt toegestaan is en de grens van de bouwlocatie, bedraagt zo'n 10 meter.

Hoewel de windrichting hoofdzakelijk zuidwestelijk is en de kans klein is dat er spuitnevel richting de woonpercelen zal waaien, wordt aanbevolen – vanwege de afstand van 10 meter in vergelijking met de hierboven genoemde afstand van 30 meter – om een groenblijvende haag te planten op de grens van het woonperceel.

Aanbevelingen voor het bestemmingsplan

Ter borging van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat wordt aanbevolen om ter bescherming en afscheiding een groene haag op de perceelsgrens van de woonpercelen te planten, die tevens in de winter bladhoudend is, zoals bijv. een coniferen haag.

Geadviseerd wordt om deze windhaag te bestemmen als 'Groen' of met een gebiedsaanduiding. De haag dient te worden aangegeven op de verbeelding van het bestemmingsplan en in de planregels te worden geborgd. De realisatie en de instandhouding van de groene hagen op de woonpercelen is tevens belangrijk (op grond van jurisprudentie) en kan via een voorwaardelijke verplichting in het bestemmingsplan worden opgenomen.

Hierbij kan gedacht worden aan de volgende planregel in het bestemmingsplan:

“de realisatie van de woningen is slechts toegestaan indien een in de winter groenblijvende en bladdragende haag wordt aangebracht en in stand gehouden op de grens van de agrarische gronden en de gronden met de bestemming 'Groen’”.

Andere varianten zijn echter ook mogelijk.

Aldus opgemaakt op 24 maart 2015

mw. mr. H.H. Harberink